

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

in

GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE

POSEBNO LETO TUDI V GORNJESAVSKEM MUZEJU

Letošnja situacija koronavirusa je krepko zaznamovala tudi delo in obisk muzeja. Spomladi smo pripravili aktivnosti in nove razstave, ki smo jih preselili v virtualni svet. A ko smo 5. maja po 50 dneh zaprtja muzejskih zbirk te ponovno odprli, je obiskovalcev bilo še zelo malo. Najprej so prišli v Kosovo graščino na novo razstavo kulinariki, v Slovenski planinski muzej pa sprva le po informacije ali knjige v muzejsko trgovino. Junjski obisk se je počasi vračal in julijski je že dosegel lanskoletni mesečni obisk.

LETO XXIX, SEPTEMBER 2020,
ŠTEVILKA 2

V Slovenskem planinskem muzeju vsak ponedeljek objavljamo novice in zapise o svojih dejavnostih. V avgustu ob praznovanju desetletnice Slovenskega planinskega muzeja pa smo odprli novo razstavo DESET SIDRIŠČ SLOVENSKEGA ALPINIZMA. Ponosni smo tudi na obisk in posebno zahvalo predsednika republike gospoda Boruta Pahorja, ki smo jo prejeli ob tem dogodku. Slovenski alpinizem je dejavnost, ki se zelo hitro razvija, ki tako rekoč dnevno niza uspehe posameznikov. Alpinisti ustvarjajo zgodovino, ki nas Slovence uvršča visoko na vrh svetovnih alpinističnih dosežkov. Poleg časovnega traka zgodovine alpinizma predstavljamo prve Staničeve alpinistične vzpone, svetovno slavo alpinistov v domačih stenah, boj za primat v zimskih vzponih, osvajanje osemtisočakov, duh velikih odprav, plezanje v najzahtevnejših stenah sveta, solo vzpone v velikih stenah, rezanje najbolj strmih smučin in slovenske alpiniste z zlatimi cepini. Od tu se zazremo v prihodnost. Vsaka pot se prične v domačem kraju, zato izpostavimo znamenite mojstranske vevice in kot zadnjega Slovenski planinski muzej, ki je stičišče vseh planincev, gornikov in alpinistov. Osrednje risbe in vsebino te razstave smo vključili tudi v KOLEDAR za leto 2021.

Stalno razstavo smo dopolnili s predstavitvijo Triglavskega ledenika in z najdenimi predmeti, ki so bili odkriti ob taljenju snežne odeje. V sklopu projekta Ministrstva za okolje in prostor skrbimo za promocijo Alpske konvencije v Sloveniji. V juniju smo izpeljali simpozij OBISK GORA V ČASU PODNEBNIH SPREMENB in uredili izmenjevalnico opreme. Med obiskovalci pa je dobro sprejeta novost brezplačnih prevozov v hribe in med muzejskimi hišami; izvajamo jih z električnim vozilom od torka do sobote, le prijaviti se je potrebno na spletni strani www.planinskimuzej.si.

Z razstavo o slovenskih alpinistkah KORAJŽA JE ŽENSKEGA SPOLA smo gostovali na Reki, v septembru bo na ogled pri Slovenskem planinskem društvu v Trstu in v oktobru v Beneški palači v Naborjetu (Italija).

Aktivni smo tudi pri medinstitucionalnem povezovanju. Konec oktobra se zaključuje projekt NEVERJETNE GORE in pričnja se nov z naslovom SAVA ZDRUŽUJE. Razstava bo na ogled v Posavskem muzeju Brežice, prihodnje leto na Jesenicah, v letu 2022 pa v Trbovljah.

Številne aktivnosti so načrtovane za to jesen in upamo, da jih bomo lahko izpeljali, med njimi tudi dogodek ob Dnevh evropske kulturne dediščine in tudi zaključek projekta LAS Naša industrijska dediščina, naš ponos, ki prinaša konservirane predmete tehniške dediščine, kostume za interpretacijsko vodenje po Stari Savi ter dve aktivnosti za obiskovalce: prižig plavža in štiri v vrsto.

V teku je obnova Bucelleni Ruardove graščine, kjer smo pripravili scenarij nove stalne razstave Slovenskega železarskega muzeja. Dodane bodo nove interaktivne vsebine, kot je tudi prostor za medgeneracijsko druženje s kreativnimi ustvarjalci (EU projekt InduCII) ali nova igrlica na temo prve svetovne vojne (projekt Ustvarjalna Evropa).

Irena Lačen Benedičič, v. d. direktorica GMJ

O likovni razstavi Prisluhni igri školjke

Med 10. septembrom in 15. novembrom vas vabimo na ogled razstave PRISLUHNITI IGRI ŠKOLJKE likovnega ustvarjalca Janeza Mohoriča Mokrn'ka, ki bo na ogled v galerijskih prostorih Muzeja Kosova graščina na Jesenicah.

Predstavljena likovna dela jeseniškega likovnika Janeza Mohoriča Mokrn'ka ponujajo vpogled v avtorjev likovni cikel Školjke. Iz svojih aktov in školjk je ustvaril svojevrsten mit, predmet čaščenja, erotični naboj je transponiral v nekaj skoraj nedosegljivega, trajni simbol. Celotni cikel deluje kot vizualizacija slikarjeve notranje sle po življenjski radosti. Školjka je od nekdanj simbol skritega hrepenenja in sanjarjenja. To je razumel tudi avtor, saj ko je prisluhnil školjki, je prisluhnil sebi.

Kot spremljevalni program ob razstavi pripravljamo 13. oktobra 2020 ob 16. uri predavanje z naslovom Motiv školjke v likovni umetnosti Zahodne Evrope, ki ga bo pripravil umetnostni zgodovinar, muzejski svetovalec in kustos GMJ **Aljaž Pogačnik**.

Tehniška dediščina jeseniške železarne

Gornjesavski muzej Jesenice organizira javno vodenje po dopoljnjeni stalni razstavi tehniške dediščine jeseniške železarne.

Razstava je bogatejša z eksponati, ki jih je muzej obnovil v okviru projekta Naša industrijska dediščina, naš ponos, ki ga delno sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Obnovljenih je bilo petnajst enot tehniške dediščine, ki se delno nahajajo v depoju, delno na stalni razstavi. Projekt je zajemal še srečanje kovačev, taljenje železove rude, izdelavo dveh igric in petih kostumov. Na letošnji poletni muzejski noči je bila na Stari Savi zgrajena vetrna peč, v kateri se je talila in reducirala železova ruda. Na dogodek nas bo spominjal filmski posnetek ter ingot, skovan iz pridobljenega železa. Takrat so se prvič predstavili zgodovinski liki fužinarji Pavel Bucelleni, Viktor in Ana Ruard, skrbstvena sestra Angela Boškin ter plavžar Vincenc Branke, ki bodo tudi v prihodnje popestrili dogajanje na Stari Savi.

Že 29. septembra 2020 nas bo v obleki plavžarja po tehniški dediščini na Stari Savi vodil kustos za zgodovino železarstva. V predstavitev bo vključil še igrici Zakladanje plavža in Prižig plavža. Pri prvi bo potrebno tri surovine v obliki barvnih žetonov razvrstiti v ravno vrsto, pri drugi pa bo moral plavž zažareti s pomočjo nožnega pogona.

Dr. Marko Mugerli, GMJ

Kulinarika Gornjesavske doline od Jesenic do Rateč

Ni lepšega, kot ko po hiši zadiši po domači potici, po praznikih. Ali v nedeljo po goveji juhi ... Kolikokrat smo se prerekali, katera mama skuha najboljšo in edini odgovor je: »Moja!«

Misel na hrano nam vzbuja mnoge spomine: na praznike, na lepe trenutke v družinskem krogu, nemalokrat pa tudi na čase pomanjkanja. S prehrano potrjujemo svojo nacionalno, lokalno in socialno pripadnost tako na ravni vsakdanjega življenja kot ob različnih praznikih, zato avtorici razstave Mavričnost kulture in kulinarike Jesenic Zdenka Torkar Tahir in Nina Hribar poskušata osvetliti jeseniško prehrano skozi prizmo pripovedovanj in zapisov Jeseničanov različnega krajevnega, socialnega in nacionalnega porekla. V muzej v Kranjski Gori razstava prihaja v nekoliko drugačni preobleki, s poudarkom na podeželski kulinariki.

Vabljeni v Liznjekovo domačijo v Kranjski Gori 20. 11. 2020 ob 17. uri na odprtje razstave z javnim vodstvom ali le na ogled razstave vsak dan od torka do petka med 9. in 16. uro vse do 31. januarja prihodnje leto. Da pa ne bomo gledali le praznih loncev in krožnikov, vabljeni na naše etnološko-kulinarne delavnice: 2. decembra 2020 ob 17.30 bomo v črni kuhinji pekli Miklavževe piškote, 16. decembra 2020 ob 17. uri pa praznično potico.

Špela Smolej Milat, GMJ

JESENSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ 2020

17. september: ddr.Verena Perko - Jeruzalem in judovsko prekletstvo

15. oktober: Boštjan Omerzel - Dachau 1945 skozi Hameršakove spomine

19. november: Boštjan Omerzel - Pred stoletjem in pol je na Jesenice prisopihal prvi vlak

17. december: Aljaž Pogačnik - Miha Baloh, dramski in filmski igralec

Muzejski večeri MDJ bodo v Banketni dvorani Kolpern (spodaj) vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri.

Muzejski večer 17. september: Jeruzalem in judovsko prekletstvo

V predavanju bo v uvodu predstavljen pojem judovstva, kot se je oblikovalo skozi tisočletja in je poznano iz Stare zaveze, antičnega zgodovinopisja in sodobnih dogodkov, ki s preganjanjem Judov in holokavstom štejejo med najbolj tragične pojave vse zgodovine človeštva. S podrobnejšim orisom dogodkov v času starega Rima - v času Kristusovega rojstva in desetletja po njem - pa bomo izbrskali iz zgodovinskih poročil nekaj odločilnih podatkov za razumevanje judovske tragedije in njihovega hrepenenja po domovini – in nič manj tragične usode Palestincev. Izvedeli bomo nekaj malo znanih podrobnosti o zadnjih princih iz hiše Makabejcev, o kralju Herodu in usodi jeruzalemskega Tempnja, ki ga je porušil cesar Tit - ostanek zidu Judje še danes objokujejo. Orisali bomo ponoven upor Judov pod cesarjem Hadrijanom in zadnje uničenje Jeruzalema. Sledil je izbris imena dežele in mesta ter zaslužnje in izgon vseh Judov širom sveta. Nazadnje bomo spoznali поблиže Jožefa Flavija, porimljanjenega Juda, pričevalca uničenja Jeruzalema, ki mu dolgujemo podrobne opise judovskih vojn.

Ddr. Verena Perko

Muzejski večer 15. oktober: Dachau 1945 skozi Hameršakove spomine

75-letnico konca druge svetovne vojne in osvoboditve koncentracijskega taborišča Dachau bomo obeležili z oktobrskim muzejskim večerom. Dachau je bilo koncentracijsko taborišče, namenjeno »prevzgoji« političnih zapornikov. Po prihodu druge svetovne vojne na slovenska tla pa so med tistimi, ki so bili deležni prevzgoje, znašli tudi številni Jeseničani. Med njimi je bil tudi Jože Hameršak, katerega manj znana zgodba o boju in preživetju je preživela v njegovih zapiskih.

Prvo svetovno vojno je preživel kot avstro-ogrski vojak in ujetnik na ruski fronti. Po vojni pa je prišel na Jesenice, kjer se je preživil kot zidar in si na Javorniku zgradil hišo, ki jo je krasil napis »Vila Hameršak«. Tudi kruta usoda druge svetovne vojne ga ni obšla in tako je po junijski aretaciji preko Begunj in Celovca v septembru prispel v Dachau, kjer je dočakal konec vojne in vrnitev domov. Dragocene Hameršakove zapise o njegovi poti »Skoz prvo svetovno« in »Skoz drugo svetovno« je uredil dr. Milan Dolgan, ki je kot profesor slovenščine poučeval tudi na Jesenicah in Hameršaka opisal takole:

»Ena od osnovnih Hameršakovih lastnosti je temperamentnost. To pa z drugimi besedami pomeni, da je Hameršak človek, ki je kot značaj in tip umetniška oseba. S tem je marsikaj razloženo, tudi njegova občasna nepredvidljivost. Preživel je bolj z aktivnostjo kot z izrecnim prizadevanjem za preživetje. Pomembno je, kako si prizadevaš za preživetje.«

Boštjan Omerzel

Muzejski večer 19. november: Pred stoletjem in pol je na Jesenice prisopihal prvi vlak

14. 12. 1870 je bila odprta železniška proga Trbiž – Ljubljana. S tem je pred 150 leti na Jesenice prišla železnica in mestu dala nov zagon in pogoje za razvoj, zlasti železarstva. Odsek proge Trbiž – Ljubljana je bil del velikega projekta Rudolfove železnice (Kronprinz Rudolf-Bahn, KRB), ki je povezal bavarske, češke in zahodno avstrijske dežele s Trstom. Izgradnja proge se je začela v letu 1868 in bila v celoti končana leta 1880. S tem pa je bila povezava Prage s Trstom krajša za 170 kilometrov.

Z muzejskim večerom, v katerem bodo predstavljeni načrti za gradnjo, politični boji za potek trase, lokalne zgodbe v časopisih, ...se bomo spomnili pomembnega dogodka in obletnice za mesto Jesenice, ki takrat to še niso bile in brez železnice verjetno tudi ne bi postale.

Boštjan Omerzel

Muzejski večer 17. december: Miha Baloh, dramski in filmski igralec

Z muzejskim večerom se bomo spomnili na častnega meščana mesta Jesenice Miha Baloha, slovenskega dramskega in filmskega igralca. Predstavili bomo njegovo življenje in delo ter si ogledali tudi muzejsko razstavo o Mihi Balohu, ki bo na ogled v Muzeju Kosova graščina. Baloh je po diplomi iz dramske igre najprej eno leto igral v Slovenskem narodnem gledališču Maribor. Leta 1953 je pričel igrati v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, kjer je ostal do leta 1960. Leta 1958 se je pridružil ljubljanskemu Eksperimentalnemu gledališču in Odru 57. Gledališki uspeh je dosegel predvsem v modernih komornih dramah. Od leta 1960 naprej je igral v več kot 200 domačih in tujih filmih, nadaljevankah in nanizankah. Po 21 letih filmskega življenja doma in v svetu se je leta 1977 zaposlil v Slovenskem narodnem gledališču Drama v Ljubljani, kjer je ostal vse do upokojitve leta 1989. Danes živi v svoji rojstni hiši na Jesenicah.

Aljaž Pogačnik, GMJ

S SEJE UPRAVNEGA ODBORA MDJ

Pred izidom Muzejskega časopisa se vedno sestane upravni odbor MDJ, na katerem na predlog predsednika potrdimo aktivnosti za prihodnjega pol leta. V letu 2020 je zaradi izrednih razmer odpadel občni zbor, trije pomladanski muzejski večeri, pomladanski izlet in piknik. Odpadle ali okrnjene so bile tudi mnoge aktivnosti Gornjesavskega muzeja, napovedane v prejšnjem Muzejskem časopisu.

Vsi prisotni smo ugotovili, da pogrešamo načrtovana in priložnostna srečanja.

Na upravnem odboru 5. septembra smo tudi naš jesenski program oblikovali z upoštevanjem pričakovanih omejitev, in sicer:

- Muzejski večeri do nadaljnjega ne bodo več v Kosovi graščini ampak v Banketni dvorani Kolpern (spodaj), kjer je možno zagotoviti priporočeno razdaljo med udeleženci.
- Tudi jesenski izlet odpovedujemo, ker zaradi stalnih sprememb razmer zaradi epidemije ni mogoče organizirati predvidenega programa.
- Potrdili smo finančno poročilo za leto 2019 (blagajničarka Jožica Knavs) in sprejeli jesenski program dela.

POMEMBNA OBVESTILA ZA ČLANE MDJ:

1. **Jesenski Muzejski večeri MDJ** bodo v Banketni dvorani Kolpern (spodaj).
2. Ob obisku prosimo, da upoštevate osnovna priporočila NIJZ, ki se nanašajo na zaprte prostore: Pred vstopom v dvorano obvezno razkužite roke. Vstopajte z masko. Obisk predavanj priporočamo le, če ste zdravi, brez znakov akutne okužbe dihal (kot so nahod, slabo počutje, bolečine v mišicah, povišana temperatura, kašelj).
3. **Članarino za leto 2020** (12 evrov) še vedno lahko poravnate pri novi blagajničarki Mojci Prešeren (lahko na muzejskih večerih ali se dogovorite z njo na telefon 031 309 778), lahko pa jo tudi nakažete na bančni račun društva. Za nakazilo uporabite naslednje podatke:

Prejemnik: Muzejsko društvo Jesenice

Koda namena: ADMG

Namen: članarina 2020

BIC koda: ABANSI2X

IBAN: SI56 0510 0801 0096 528

Referenca: SI 00 2020

4. Glede na Splošno uredbo EU o varstvu podatkov (GDPR) in na Zakon o varstvu osebnih podatkov člane društva prosimo, da izpolnite in podpišete **priloženi obrazec**, sicer vam ne bomo mogli več pošiljati muzejskih obvestil in časopisa. Obrazec bo objavljen tudi na internetu na strani Gornjesavskega muzeja Jesenice.

MUZEJSKI ČASOPIS

Ustanovitelj: Muzejsko društvo Jesenice

Urednica: Majda Malenšek

Naklada: 300 izvodov

Izdajata: MDJ in GMJ

Oblikovanje: Jakob Omerzel

Za člane MDJ je časopis brezplačen

Tisk: GMJ

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE

Podpisani _____
želim prejemati obvestila o dogodkih Muzejskega društva Jesenice:

1. po običajni pošti na naslov (ime, priimek, ulica, poštna in hišna številka) _____

2. po elektronski pošti, na e-naslov:

3. po telefonu št.: _____

S podpisom soglašam, da lahko Muzejsko društvo Jesenice obdeluje moje osebne podatke za namene organizacije dogodkov in obveščanja o aktivnostih ter dogodkih v MDJ.

Datum in kraj:

Podpis: _____

Muzejsko društvo Jesenice se zavezuje, da bo osebne podatke, katere bo pridobilo od posameznika s to prijavnico, obdelovalo izključno za namene organizacije dogodkov in obveščanja o aktivnostih ter dogodkih v MDJ, v skladu z določili Splošne uredbe o varstvu podatkov (GDPR) in z vsebino vsakokrat veljavnega Zakona o varstvu osebnih podatkov ter vsemi internimi akti, ki urejajo varstvo osebnih podatkov.

Obrazec vrnete na naslov : Muzejsko društvo Jesenice, Cesta F. Prešerna 45, 4270 Jesenice